50. ԱՆՄԱԽ ԱՇԽԱՐ

Թակավորըմ կէլնի, զինք ուր կնիկ, ունի մեյ խաւր որթի: Տղեն որ կէլնի մորեն, կփնեն հ'էօղեն, ուրենք էրնաւն հեչ չըն էլնի: Ինոր առձև կարավաշըմ կէլնի: Ինոր խայ փարող-պիրողն էլ կէլնի, ուրիշ մարթ ինոր մուր չմփնի:

Ավուր մեկ օր մեչ կերակուրին ուսկոռ կէլնի. փղեն կթալի, փիպնի ջամուն, ջամ կկոտրի, շող կփիպնի ներս:

Տղեն կէլնի խեպ շողին գյուլաշ կառնի: Հըրթըփոց որ կէլնի, մեր կլսի, կէլնի սեյիսին կէօրեոխկի: Կասի. - Կընա խենքյ, էսա շահզադի հէօղից ի՞նչ ծեն ի, կէլնի:

Սեյիս կէլնի կէրթաւ, կփիսնա որ փղեն շողին ի չափալամիշ կըլնի, փղեն մեչ քյըռփընքյին էլեր էր լող, ըսկուն էր քյըռփնի:

Սեյիս կասի. - Շահզա՛դա՛, կայնի, փյու էն մարթու վըրեն չես կանա, ես կանամ:

Սեյիս կէրթա՛ փյուս, պրփյում թոպթ կշրեշփի, կըպույցի վեր ծակին, կուգյա ներս:

Շահզադեն կասի. - Պիփի զիկ ասես, թե էսա ի՞նչ մարթ էր, փյու կառցար վերեն, ես չկառցա:

Կասի. - Շահզադա, փյուս արև կա, լյուս ի: Աշխարք կա:

Շահզադեն խեպ կլսի, փյուռ կքյակի, կըլնի փյուս:

Կփիսնա քիչըմ մարթ կէօլենված կէրթա՛ն, չորս խոզյի էլ փեփեր կըրած վեր թիվքըներայ պա մը գյեռ հ'ինե կփանեն:

Շահզադեն ուր սեյիսին կխառցնի, կասի. - Էսա ի՞նչ ի:

Կասի. - Մարթ ի մեռե:

- Վո՞վ ի:
- Քո խոր սադրազամի լաճն ի:
- Մեռնելն ի՞նչ ի:
- Հ'ըմեն մարթն էլ պիփի մեռնեն:
- Ե՞ս էլ պիփի մեռնեմ:

- Խա, հըմենս էլ պիտի մեռնենք:

Տըղեն կերթա՝ տուն, կասի. - Մարե՛, զի պատրաստություն տիսի, ես կերթամ անմախ աշխարհ:

Կասի. - Որդի՛, մենքյ ծերացեր ենքյ, տյուն ես մեր զավակ, ի՞նչըխ կերթաս:

- Չէ, - կասի. - ես կերթամ:

Կայ պարեով կանի, կերթա:

Շատ քիչ կերթա, տաշտի մը մեչ մեյ թաքյ ծառ կա: Կռիկըմ թառի վեր ծառին:

Լաճ կնստի են ծառի տակ, խով տեղ:

Կռիկ կկանչի, կասի. - Ա՜յ տըղա, դեռ՞ր կերթաս:

Կասի. - Կերթամ անմախ աշխար:

Կասի. - Անմախ աշխար որ կա՝ մո զիկ ի:

Կասի. - Ինչը՞խ մո քյե յի:

Կասի. - Եփոր ծոտիցի, իմ ծեռտ խասավ իմ ոռին, են օր ես կմեռնեմ:

Տղեն կասի. - Որ ախըրի մեռնել կա մո քյե, ես կերթամ, չեմ մնա մո քյե:

Կերթա: Շատ քիչ կերթա, կտիսնա տաշտըմ կա, խոտ էլե մեկ մարթու բոյով, մեկ խատ եզ կա ինե՝ մեկ ատմեն:

Կնստի մո եզ, կըռհաթի:

Կասի. - Կտրիճ, ո՞ր տեղ կերթաս:

Կասի. - Կերթամ անմախ աշխար:

Կասի. - Ա՜յ ջըհել, անմախ աշխար որ կա, մո զիկ ի:

Կասի. - Ինչը՞խ մո քյե յի:

Կասի. - Խա, եփ էսա տաշտ կերա լմնցա՝ ես նոր կմեռնեմ:

Կասի. - Ախըր պիտի տյու մեռնես, ես մո քյե չեմ տադրի, կերթամ:

Կայ պարեով կանի, կերթա:

Շատ քիչ կերթա, կտիսնա մեչ տաշտիմ գյետըմ կուգյա: Մեյ խատ խալիվորըմ նստե էտա գյետի պերան:

- Պարեով քյե, խալիվոր:

- Աստծու պարին, ո՞ր տեղ կերթաս, ջըհե՛լ:

Կասի. - Կերթամ անմախ աշխար:

- Խորո ջըհել, անմախ աշխար որ կա՝ մո զիկ ի:

- Ինչը՞խ մո քյե յի:

- Էսա չայի կոդրուկ կտել կտիսնա՞ս: Եփ որ էսա գյետ էսա չայի կտելով թալիցի՝ են օր նոր ես կմեռնեմ:

- Եփ որ տյու կմեռնես, ես էսա տեղեն կերթամ:

Կայ պարեով կանի, կթոնի կերթա:

Շատ քիչ կերթա, կխասնի անմախութնի սխպըրի վերեն: Ծեռքյեր կլվա, կնստի են տեղ:

Շատ քիչ կմնա են տեղ. ին խարիր տարի կմնա էնտեղ:

Էն մեկ օր կմտածի, կասի. «Վա՜խ, ես էսա էլավ քյաՆի օր ի իկեր եմ էսա տեղ. մկա իմ խեր, մեր զի կաչկեն, ես ընչի՞ չիմ էրթա»:
Առավուն քյնուց կէլնի վեր, կվլացվի, իրեքյ խատ խընձեոր կքյաղի կտնի ծոց, կթռնի կուզյա:
Էն գյախ քանի որ չէր լըվացվե, ծերունի խալիվոր մ'էր. ի՛նչ լըվացված խընձեորները իդիր ուր ծոց, էլավ տըսնըղին պարեկան տըղե մը:
Կուզյա՜՜, կխասնի մո' խալիվոր պապիկ:
Կասի. - Պարեով քյե՛, խալիվոր պապիկ:
Կասի. - Պարեով էկա՜ր, խազար պարեով, ծաքյիկ:
Կասի. - Ի՞նչխ ես, պապիկ:
Կասի. - Էսա մեյ կտելն ի մնացե, էն էլ խե թալեմ՝ կմեռնեմ:
Կասի. - Թա՛լ էն մեկ կտելն էլ, համան մեռի:
Խետ թալելուն՝ կըլնի պըտղունցըմ խոռ:
Էն տեղեն թողնի կուզյա:
Շա՜տ քիչ կուզյա, կուզյա մո եզ:
Կասի. - Պարեվ քյե:
- Աստծու պարին:
Կասի. - Ինչը՞խ ես:
Կասի. - Էտա մեյ կանաչն ի մնացե, եփ որ կըտրեմ, կմեռնեմ:
Կասի. - Տնաշեն, տե՛ էն մեկն էլ կըտրի, ի՞նչ ի պոնչէր կաչկես:
Կըտրելուն պես՝ կէլնի պտղունցըմ խոռ:
Կըլնի կուզյա մո' կռիկ:
Կասի. - Պարեվ քյե, կռիկ ախպեր:
Պարեվ կառնի:
Կասի. - Ինչը՞խ ես:
Կասի. - Էսա մեկ ծեոտն ի մնացե, էսա իրեքյ օր չեմ ծոտե, խետ ծոտեմ՝ կմեռնեմ:
- Տնաշեն, տե էն մեյն էլ ծոտի, մեռի:
Կռիկ կծոտի, խե ծոտելուն կմեռնի:
Շատ քիչ կուզյա, կխասնի ուր խոր քյաղաքյ: Կտիսնա որ ուր խոր քեոշկ-սարեն ի, աման տյոտ փոխվեր ի:
Կէլնի կէրթա մո թակավոր:
Կասի. - Թակա՛վոր ապրած, էսա քեոշկ-սարեն իմ խոր քեոշկ-սարեն ի:
Կասի. - Խորո ջըհե՛լ, տյու վի՞ր լաճն ես:
Կասի. - Ես Արշակ թակավորի լաճն եմ:
Կասի. - Տնա՛շեն, Արշակ թակավոր ին խարիր տարի ի մեռե:
- Ինչը՞խ ին խարիր տարի ի մեռե: Ես ընցած շափթյուն կնացի, էսա շափթյուն էկա, էլավ ին խարիր տարի՞:
- Որ ըսկուն ի, - կասի, - մեյ խատ պատավ կա քյո խոր ժամանակով. կնա մոտ էն պատավ, քյո խոր սալախ էն կուտա:

Տղեն կըլնի կէրթա մո' պառավ:

Պառավ կասի. - Որփի՛, քյո խեր ուր ժամանակով փարին մեյ խապ եզ կառներ, կփաներ փաշփ, կմորթեր, փւարչա-փւարչա կաներ, կբլավեր խավքերայ: Ինոր ժամ-պատարաք խավքերայ խամար էր: Ժողովրդին չէր անե: Տյու էլ պիփի էրթաս ըսկուն անես. որ չանես՝ քյո խոր թակավորութեն չըս կանա առնե: Կէլնես կէրթաս եզըմ կառնես կփանես փաշփ մորթես, կպրփես, կըլավես, կմփնես մեչ ինոր կողաշարքի ուսկըռներայ: Խավքյեր որ կուգյան, ինոնք մեչ կա սինամախավքյ, չլուփ ի: Մեյ փառ մենակ կա ինոր թիվի վերեն: Էրկու խապ խավքյ մփած ինոր թիվի փակ, կպիրեն էն փեղ, կուգյա թառի վեր էն կողաշարքի ուսկըռին, էն կպափմի՝ փյու կլսես:

Էն վյախ լաճ կէլնի եզ կզաձի փաշփ, կմորթի, կբլավի, զինքյ կնսփի մեչ կողաշարքի ուսկըռին: Կփիսնա փեսակ-փեսակ խավքյեր կուգյան, մեչկընէրն էլ սինամխավքյ, էրկու խավքյ գյեռ մփած թիվքերաց փակ, կառնեն կպիրեն: Սինամախավքյ կթառի վեր էն ուսկըռին: Միսըն կուփեն կպոծընեն, էրթալու գյախ սինամախավքյ ուր մոփի խավքերայ կասի. - Կիփե՛ք, ես ծե սա մ'ասեմ: Թայլա Արշակ թակավրու լաճն էսա փեղն էլներ, լըսեր, էրթեր ուր խոր թակավորական սարեն առներ:

Խավքյեր կասեն. - Դե՛, ասա որ էրթանքյ:

Կասի. - Ես որ պապմեմ, թըռնեմ, մեյ փառ կա իմ թև՝ կինի: Արշակ թակավրու սարի փյուռ աղոթըրնին ի: Ինոր գյուռ էրթա մարթ պիրի, փեփըփով քսկի, յոթ գյուղյում ոսկի կա ինոր փռան շիմքան փակ, էն փռան նշանակ էն յոթ գյուղյում ոսկին ի: Ես կիփեմ, էն քյակելով չկանա կընդընի, թո իմ թիվի փառ որ կինի, քյաշկե կնիկ ըսփա էլներ, առներ փաներ, աղոթըրնին փանի, ինոր փյուռն էլ աղոթրանի թարաֆն ի, փաներ կըսեր վերեն, փյուռ կպայվեր: Տյուռ որ պայվի, յոթ գյուղյում ոսկին կէլնի փյուս, Արշակ թակավորի անունն էլ վեր էն յոթ գյուղյումին գյրուկ ի:

Խավքյ կթռնի, փառ կինի:

Տղեն կառնի փառ, կուգյա: Պիրի աղոթըրնին կփանի փյուռ կպայնա: Պանայուն պես, ոսկին էլ կըլնի փյուս: Արշակ թակավրու անուն Լլ վեր էն գյուղյում ոսկուն գրյուկ ի:

Էն գյախ նոր թակավոր կսկխի, կուգյա: Կասի. - Էփա ի՞նչ պան էր, արիր:

Կասի. - Ես իմ խոր սարեն կառնեմ, էսա իմ խոր սարեն ի, որ չըս ավատա, ահա իմ խոր անուն վեր գյուղյումին գյրուկ ի:

Թակավոր կկանչի ուր յազչին կպիրի: Կուփա կարփալ էփա գյիրըն, ինչ վեր գյուղյումին ի:

Կկարփա, կիմնա, կասի. - Խա՛, էսա Արշակ թակավրու սարեն ի, էս էլ ինոր շահզադեն ի, որ կընայեր էր անմախ աշխար: Գեոսկեռ անունն էլ վերեն գյրյուկ ի:

Թակավոր կասի. - Որ ըսկուն ի, շահզադա, ծեն մը խանե, ես իմ

աղչիյ կուտամ քյե, տյու էլի թակավոր, ես կըլնեմ քյո առճե սեյիս:

Պիտի կարքի, ուր ախչիկ կուտա շահզադին: Փեսեն կանի թակավոր, ինքյ կըլնի սեյիս:

Խարսնիս պըոծնելուն պես ժամանակըմ կընըցնի: Շահզադեն կասի. - Կնին, ես քյո խեր-մեր պիտի կանչեմ դավաթ:

Կերակուլ կիտի կնիկ, պատրաստութեն կտիսնա, կէրթա կպիրի ուր զոքանչ, ուր աներ: Կուտեն, կխմեն, շահզադեն ուր ծոցեն խընձեորըմ կխանի, կուտա աներոչ: Ինք կըլնի ճեռչ դեխ մարթ, մեկել ծոցեն կխանի, կուտա զեոքընչին, կըլնի սիվտակ մուրուս խալիվորըմ: Մեյն էլ կուտա կընգյուն: Տալուն պես կըլնի մեյ ճանգյ խոդ:

Էրկունց իրեք խընձեոր էճավ: